

preteklosti, z razstavnim katalogom pa smo dobili dragocen in nepogrešljiv priročnik, ki bo služil poznavalcem in ljubiteljem te stroke. Ne nazadnje je treba omeniti tudi skrbno restavrirano gradivo, kar je zasluga restavratorske delavnice Narodnega muzeja. Obnovljena

ohišja ur in tiktakanje nekaterih mehanizmov vzbujajo v gledalcu občutek žlahtne dragočnosti, s katerim so razstavljene ure prav gotovo gledali njihovi izdelovalci in nekdanji lastniki.

Marjetica Simoniti

OSEMDESETA LETA V MUZEJSKI POSTAVITVI

Razstava v Gorenjskem muzeju v
Kranju (november–december 1990)

I. KAJ ZVEMO NA RAZSTAVI O GORENJSKI V OSEMDESETIH LETIH?

Nada Holynski je že več svojih razstav posvetila krajšim sodobnim obdobjem Gorenjske oz. kranjske občine. S predstavitvijo osemdesetih let na Gorenjskem je naredila pomemben korak v opredelitvi »t.i. aktivnega muzealstva, ki dopušča, da prinesemo v muzej vse, kar je zbudilo našo pozornost (in ne le slučajno ohranjene predmete)«.

Gre za dvojno poslanstvo. Po eni strani taka »razstava zahteva od muzealca maksimalno angažiranje tako pri spremljanju dogajanj kot pri zbiranju in izboru muzealij«. S tem svojim izbiranjem pa muzealec »spodbuja pri ustvarjalcih muzealij in njihovih hraniteljih določeno kulturno zavest, saj njihovim izdelkom in predmetom daje nadih pomembnosti in večnosti ter jih s tem zavezuje k večji odgovornosti pri njihovem ustvarjanju in ohranjanju«.

Kaj ponuja tako zastavljena predstavitev obiskovalcu razstave? Kakšno Gorenjsko med leti 1980 in 1990 vidimo?

Prvi del razstave je Nada Hoyinski naslovi-la *Delo in ustvarjalnost*. Gorenjska med uspehi in razvojnimi zapleti.

Rudnik urana Žirovski vrh: nastal je v tem desetletju in odplavlja ga. Bleščéče desetletje Elana–varljivi videz. Kako bo z Elektroeklar-no 2, energetskega požeruhom.

Eta–80, telefon oblikovalca Davorina Savnika, je »eden največjih uspehov slovenske industrije osemdesetih let.« Razvoj uspešnih digitalnih central SI 2000. Vzporedno pa agonija Iskre.

Rast gorenjskega izvoza od 284 milijonov dolarjev leta 1980 do 455 milijonov leta 1989. Obenem pa številne posodobitve proizvodnje. Krepitev obrti – leta 1979 je bilo 1338, leta 1989 pa 3376 obratovalnic.

Pridelava mleka je krepko povečana, zgrajen je bil center za hitro razmnoževanje krompirja. Od kmetijstva pa živi manj kot pet odstotkov prebivalcev. Pomembnejše je gozdarstvo z letnim etatom okoli 400 000 m³ z močno predelavo.

Zraslo je nekaj trgovskih hiš, trgovina daje 12 % dohodka regije. Pretok potnikov se krepi, prebit je karavanški predor.

Leta 1985 so v Mojstrani postavili prvo omrežje za sprejem satelitskih televizijskih programov.

Novi hoteli, nekaj kvalitetnih prireditev v turizmu.

V začetku desetletja je nastal Triglavski narodni park.

Zgrajenih je bilo 11.221 stanovanj.

Številne nove šole. Izobrazbena struktura zaposlenih na Gorenjskem pa nižja od slovenskega povprečja.

Nekaj novih zdravstvenih objektov, nove oblike zdravljenja–akupunktura.

Profesionalizacija Prešernovega gledališča, razvejana mreža kulturnih ustanov

Štiri olimpijske medalje, izjemni uspehi tudi drugih gorenjskih športnikov. Kranjska gora, Bohinj, Planica, Bled – prizorišča velikih tekem.

Politični pluralizem, ekološke, mirovne skupine v okviru ZSMS. 17. julija 1988 je bil ustanovni zbor podružnice Slovenske kmečke zveze v Kranju. Nato so nastale še nekatere druge politične stranke.

Drugi del razstave je *Vsakdanje življenje*.

Model vsakdanjega bivanja je pod vplivom civilizacijskih norm doživel številne spremembe.

Prebivalstvo se stara, kakih 10 odstotkov prebivalcev je neslovenske narodnosti.

Spolne vloge so tradicionalno razdeljene. »Moški precej več časa kot ženske posvečajo dodatnemu zaslužku, pa tudi rekreaciji, športu in različnim hobijem.«

Gradimo hiše, veliko je dela pri urejanju krajev.

Prosti čas pred televizorjem, tudi ostala tehnična oprema stanovanj se množi.

8500 članov v 156 kulturnih društvih.

Morda tretjina rekreativcev med Gorenjci.

Uveljavi se tenis, pa še mnogi športi.

Diskači so skoraj vsem pred nosom.

Hobiji, nabiralništvo, vrtičkarstvo.

Modne spremembe, spremembe v prehranje-

vanju.

»Cerkev s svojimi obredi zajame večino«. Zraven pa tudi transcendentalne meditacije. Prvo žarno pokopališko obzidje v Lescah.

Tretji del razstave je *Strah in nadloge desetletja*.

Kritično spraševanje z pridihom utemeljene nega pesimizma.

Vetrolom 10. februarja 1984.

Steklina.

Prometne nesreče, samomori. Nikotin, alkohol, mamila.

Propadanje gozda. Onesnaženje voda. Smetišča. Čistilne naprave.

Se še spomnite bonov za razno blago?

Stavke.

Pa Metod Trobec, preddvorski roparji.

Vse te ugotovitve, podatke nam je Nada pregledno predstavila v katalogu, ki ga je prijetno oblikoval Nejc Slapar.

Prednosti muzejske pripovedi.

Vse zgoraj našete ugotovitve srečamo na razstavi materializirane v izdelkih, dokumentih, medaljah, pogrinjkih, tiskih, fotografijah. So impresiven prerez, ki nas opogumlja, nam dokazuje, da smo sposobni ustvarjalci, krizi vnemar.

Razstava je prijetno gledljiva. S tudi atraktivnimi zanimivostmi.

Ste že videli rumeno pogačo z Žirovskega vrha?

Ali zlato olimpijsko medaljo Alenke Cuderman?

Ali medaljo kuharja Janeza Lenčka?

Pogrinjek iz vile Bled?

Loke Franca Oblaka?

Ali, kakšno je zdravo, kakšno obolelo in kakšno propadlo drevo?

Poznate ptičje gnezdo, pri katerem si je ptič pri gradnji na debelo pomagal s plastičnimi odpadki?

Vzorec trde droge, marihuane (ki so ju resda na razstavi videli le maloštevilni, saj so tako prvi kot drugi eksponat ekspeditivno izmaknili)?

II. MUZEJSKI INFORMACIJSKI CENTER

Gorenjska je geografsko-politični pojem. Verjetno je, da bo v slovenski državni skupnosti dobila pokrajinske atribute. Ali si lahko privošči razstavišče o sebi?

Razstava Nade Holynski o Gorenjski v osemdesetih letih je lahko imenitno izhodišče za dokumentarno-informacijski center, v katerem bomo razvijali kritičen odnos do lastne sodobnosti, do analize razvojni poti. S sodelovanjem v takem medijskem inštitutu muzej bistveno prispeva k svojemu preoblikovanju iz muzeja-deponije v muzej-informacijski filter, ki sedanost prerisuje v preteklost in ji nudi oporo za nakazovanje prihodnosti.

Opomba: Vsi citati so iz besedila Nade Holynski v razstavnem katalogu.

Jože Dežman

NARODNA ČITALNICA KAMNIŠKA

Razstava kamniškega muzeja
(16. maj do 9. junij 1991)

»Vse za blagor domovine.« Kako le zveni v današnji čas (pred kresnim dnevom 1991) izvezeno geslo na banderu Narodne čitalnice kamniške – s pridihom stoletne minulosti in z realnostjo polducata državnih tvorb, ki so jih slovenske dežele preživele od tistih dob. In kje je odmev prisege ... »za samostojnost... moje domovine Republike Slovenije?« V nekdanjih dneh ali v sedanjosti?

Razstava v avtentičnem okolju čitalniških prostorov Društvenega doma v Kamniku (nad današnjo kavarno Veronika) je nudila ob nostalgicnem spominu na čitalniške narodne besede tudi lep prikaz kamniške kulture od šestdesetih let 19. stoletja do prve svetovne vojne. Vsebinsko mikaven prostor je z oblikovne plati nudil pogled na estetsko postavljeno razstavo: elegantno uokvirjeni drobni originali (fotografije) na temnih podlagah so

spregovorili posameznemu obiskovalcu, celotni prostor pa je bil naglašen s povečanima likoma kamniških amaterskih igralcev in fotografijo odra, pred katero je par stolov z rekviziti dopolnjevalo predstavo. Še klavir, knjige kamniške čitalnice in »oprema« kamniškega salonskega orkestra so pripovedovali o kamniški kulturi v okviru čitalnice v zanesenosti narodnostnega dela pred prvo svetovno vojno.

Prav tako eleganten in kar prikupen je razstavni katalog, ki je skupaj z zloženko in vabilom (oblikovanje M. Licul) oblikovno naglašen s podobo čitalniškega prapora, ki ga srečamo tudi na razstavi. Precej ilustrativnega gradiva z razstave je prinesel katalog razstave (*Narodna čitalnica v Kamniku od šestdesetih let 19. stoletja do prve svetovne vojne, Kamnik: Kulturni center, 1991, 64 str.*), ki pa ima med omenjenimi platnicami še razpravo avtorice